

Prahanrottakoira- pienin kansallisrotumme

Prahanrottakoira on yksi pienimmistä koiraroduista, äärimmäisen kiinnostava ja tsekkiläisille erittäin merkityksellinen rotu. Siisti, eläväinen, elegantti taskumallinen koira. Ennen vanhaan hännät typpätiin, mutta tänä päivänä näemme prahanrottakoirien kantavan niiden häntää ylhäällä.

Tutustutaan rotumääritelmään lyhyesti: ”Pieni sileäkarvainen koira, melkein neliömäinen, kompakti runko. Pienestä koostaan huolimatta hyvin liikkuva ja sitkeä. Pehmeä, hellittävä ja hyvin utelias. Juostessaan se on hyvin nopea, ketterä ja väsymätön. Omistajaa ja perhettä kohtaan se on hyvin ystävällinen ja kiintyvä. Vieraita kohtaan se on epäilevä ja varautunut. Se sopii perheeseen, joka arvostaa sen luontaista tyylikkyyttä ja lempeyttä. Ihannekorkeus on 20-23cm, ja ihannepaino 2.60kg.”

Menneisyydessä ei ollut puhetta rotista vaan rotan pyydystäjästä. Saksankielinen ilmaisu Rattler (rotat, johdettu sanasta die Ratte, rotta). Nimi vakiintui käyttöön I. Maailmansotaan asti. Myöhemmin käyttöön vakiintui tsekkikielinen sana krysar, pikkuriikkinen, josta juontui edelleen nimi krysarik. Prahanrottakoiran juuret juontavat syvältä kansallisesta menneisyydestä, Tsekin valtion rakentamisen alkuun asti. Sen olemassaolosta on enemmän historiallisia viittauksia. Tiedejournalisti ja kynologisti Emil Jech z Roztok, läheltä Prahaa, metsästi näitä lähteitä esiin.

Historiallisesti ensimmäinen maininta on päivätty Franconian imperiumin ajalle, Kaarle I. Suuren ajalle (742-814). Erään saksalaisen historioitsijan mukaan Eginhard (770-840) vastaanotti hallitsevalta tsekinprinssiltä rauhan, ystävyyden ja sopimisen merkiksi kaikista riidoista ja väärinymmärryksistä ratlikan, rottakoiran. Muutama vuosisata tuosta on vierähtänyt! Siitä syystä ainakin minä uskon, että hän otti mukaan matkallensa kohti luvattua maata pienimmän ja rakkaimman koiransa, joka tarvittaessa mahtui vaikka laukkuun!

Rottakoira on mainittu myös muiden hallitsejoiden yhteydessä. Tsekkiläinen kuningas Boleslav II. Rohkea, jota kutsuttiin myös neljänneksi (1039-1082), joka ilmeisesti myös vastaanotti rottakoiria lahjoina prinssi ja kuningas Vladislav II:lta. Myöhemmin tsekkiläinen kuningas ja hallitsija Kaarle IV Luxemburgilainen (1316-1378), Tsekkien ja Rooman kuningas Wenceslas IV. Luxemburgilainen (1361-1419). Ja myös Rudolf II. Habsburgien, Archduken, Itävallan, Unkarin, Tsekin ja Rooman hallitsija (1552-1612). Hänen matkansa neljästä pienestä rottakoirasta kasvoi 18 yksilöksi ja se oli herrasmiehen kenne!

Tiivistäen mitä olemme tähän mennessä oppineet tsekkiläisestä krysarikista, tämä on muinainen ja alkuperäinen tsekkiläinen rotu, joka oli seuranamme jo Tsekin valtakunnan rakentumisesta asti.

Koiralla oli tapana olla seurana kuninkaallisilla pidoilla, kuninkaallisten asuntojen makuuhuoneissa ja korkeamman eliitin toisilleen annettuina lahjoina. Niitä annettiin palkintoina hovin jäsenille poikkeuksellisista saavutuksista, myöhemmin tapa levisi kuninkaallisesta hovin ja massojen välille ja lopulta tavallisten ihmisten välille. Valkoisen Vuoren aikakausi, joka tarkoitti pitkäaikaista rappeutumista Tsekin politiikan, talouden, kulttuurin ja sosiaalisen elämän osalta, tarkoitti myös tämän pienen koirarodun kehityksen rappeutumista.

Kuitenkaan krysarit eivät kadonneet kokonaan. Kiinnostuksen aalto prahanrottakoiria kohtaan kasvoi 1800-luvun toisella puoliskolla. Aikansa koiralehdissä julkaistut valokuvat ja artikkelit rodun kasvatuksesta osoittivat vain jäävuoren huipun kiinnostuksesta tätä puhtaasti tsekkiläistä rotua kohtaan.

1900-luvun alussa yksi merkittävimmistä prahanrottakoirien promoottoreista oli Vaclav Fuchs, joka julkaisussaan 1903 KAIKEN TYYPISET KOIRAT SANOIN JA KUVIN kääpiökoiria käsittelevässä kappaleessaan kuvailee yksityiskohtaisesti ”lyhytkarvaisen kääpiö pinserin” joka on tsekkiläinen krysarik. Erillisenä rotuna, mutta rotta ei silti ollut korvamerkitty. Silti kasvattajat jatkoivat rodun tunnetuksi tekemistä, joten 1930-luvulla kantakirja Prazsky Krysarikista tehtiin Tsekkoslovakian Kennelliittoon. 1934, Kääpiökoirakasvattajien Prahassa sijaitseva yhdistys nimettiin uudelleen Tsekkien kääpiö- ja kotimaisten rotujen kasvattajien yhdistykseksi, jonka päämajana jatkoi Praha. Se osoitti tosiasian, että prahanrottakoira ymmärrettiin täysin erilliseksi roduksi.

Ansioitunut ryhmä intohimoisia rodunharrastajia yritti vakiinnuttaa prahanrottakoiran I. Maailman sodan jälkeen. Nimiltä mainittakoot MVDr. František Dvofíáčka, Emanuel Libý, Otakar Karlík and Lt.Col. Theodor R. Rotter, jotka yrittivät vangita ja tallentaa rodun kasvatuspohjan ja kerätä historiallisia dokumentteja varmistaakseen rodun kasvatuksen myös jatkossa. Toisaalta myös erottaa rodun kasvatuksen erilleen saksalaisen sileäkarvaisen kääpiöpinserin kasvatuksesta. Kuitenkin Tsekkoslovakian miehitys ja II. Maailman sodan puhkeaminen keskeyttivät väkivaltaisesti kasvattajien vaivannäön. Sodan jälkeen kiinnostus rotua kohtaan hälveni ja toisaalta myös ulkoisista syistä kiinnostus muiden pienten rotujen kuten kiinanpalatsikoiria, japanese chinejä, shih tzuja, chihuahuiden ja muiden kasvatusta kohtaan lisääntyi.

Koiriin keskittynyt toimittaja Theodor Rotter ja Otakar Karlí yrittivät kasvattaa rotua sodan jälkeen säilyttääkseen rodun ja jatkaakseen sen kehittämistä. Mutta 50-luku saapui. Vuosia rottakoirien suosion elvyttämiseen kerätty materiaali oli kadonnut ja alkoi jälleen näyttää siltä, että rotu unohtuisi jälleen, sillä ei olisi toivoa uudistua ja se tulisi katoamaan lopullisesti tulevilta sukupolvilta. 60-luvulla joukko koiraharrastajia Tsekkien kääpiökoirayhdistys alkoi miettiä rodun elvyttämisen mahdollisuutta. Aikomus hylättiin myöhemmin muiden aikeiden mukana, ilmeisesti koska asiantuntijat epäilivät tavoitteen onnistumista käytännössä. Koska elät nykyisessä ajassa, haluamme muistuttaa, että Pes pritel-lehden päätoimittaja Karla Stepanskeho *Me palautamme Prahanrottakoiran kunnian (Pes pritel No. 6/69)* joka artikkelissaan vaati lukijoitaan ymmärtämään rodun elvyttämisen välttämättömyyden, arvostamaan historiallisia sekä nykyaikaisia rodun olemassaoloa ja rodun kasvatusta käsitteleviä dokumentteja. Ja vaikka lopulta alkuperäistä tarkoitusta ei ymmärretty, kertyi arvokasta materiaalia myöhempää käyttöä varten. Vastaava tilanne toistui uudelleen 70-luvun lopulla.

Lopulta 80-luvun alussa koitti viimein ajanjakso, jolloin pyrkimys palauttaa prahanrottakoira Tsekin kansallisroduksi onnistui. Tsekkiläisten kasvattajien kynologinen keskuskomitea päätti 12 lokakuuta 1980 kantakirjata prahanrottakoiran kasvatuksen julkaisten samalla rodun alkuperämaan. Päätökseen perustuen tehtiin suunnitelma rodun elvyttämiseksi. Tämän myötä rodun elvyttäminen ehdottomasti varmistui ja prahanrottakoira astui Tsekkiläiseen kynologiaan omana rotunaan. Noin kymmenen vuoden aikana prahanrottakoirien kasvatustyötä tallennettiin, kasvatuspohjaa pystyttiin korjaamaan ja lopulta parantamaan. Tähän valvojien ryhmään osallistui Jan Findejs, joka työskenteli prahanrottakoira rodun elvyttämisen eteen yhteistyössä genetiikan tohtoreiden Rudolfem Sileremin ja Frantiskem Horakemin kanssa. Heidän ammattitaitoisella johdolla hän oli päättäväinen tulevista toimenpiteistä rottakoiran tyyppin kasvatukseen liittyen, sisältäen linjaamisen ja sukusiitoksen tarkistelun. Tuloksena pentueiden määrä kasvoi onnistuneesti ja tyyppi alkoi vakiintumaan. Meidän tulee muistaa myös rodun ensimmäinen kasvattaja, rouva Libusí Ondrouskovou ja hänen historiallinen kennelinsä Odkaz. 17. maaliskuuta 1990 ravintolan aulassa Plzensky dvurissa, Prahan Letnassa tapasi joukko kasvattajia, omistajia ja rodun harrastajia ja perusti Tsekkien prahanrottakoirien kasvattajien yhdistyksen. Rotumääritelmän lopullinen versio hyväksyttiin tapaamisessa ja se otettiin kasvatustyön ohjeeksi. Tämä on vahvistettu ja prahanrottakoiran olemassaolo historiallisena kansallisrotuna jatkui.

Mitä seuraavaksi? Prahamrottakoira on eläväinen pieni koira, joka sopii hyvin pieneen asuntoon ja perheeseen. Se on erinomainen kumppani ja rohkea tarkkailija. Rodun juuret ovat peräisin Tsekin valtion alkumetreiltä asti. Rottakoira on yksi kansakuntamme rodusta, joka kiitos sen poikkeuksellisten piirteiden, sopeutuvuuden ja helpon lisääntymisen, on selviytynyt nykyaikaan. Rotu voitti vuorotellen kiinnostuksen ja unohduksen aikakaudet. Se selviytyi koira-alan ammattilaisten avulla ja elvytys onnistui. Useita vuosia kestäneen rodun elvytyksen ja rodun eteen nähdyin työn ja vaivan jälkeen prahanrottakoira on palannut puhdasrotuisena sinne, minne se kuuluu, tsekkiläisiin perheisiin. Ja entä tulevaisuuden näkymät? Tsekki on kansainvälisesti tunnustanut kansallisrodukseen tsekkiterrierin ja tsekinseisajan, mutta emme saa unohtaa ”liittovaltion” tsekkoslovakian vlcacia. Toinen ehdokas on muinainen kansallisrotumme prazsky krysarik. Toivomme ettei tämän kauniin rodun kehitys lopu, vaan se saavuttaa menestyksekkäästi myös kansainvälisen tunnustuksen. Prahamrottakoiran ihailijat uskovat varmasti, että ”Suuri huominen” on vielä edessä. Koittakoot se pian!

Mgr. Vratislav Snejddar, CSc.

Kamila Buresova on ollut rodun parissa pitkään. Hän on suorittanut kennelliiton kasvattajakurssin ja työskennellyt vuosia löytöeläinkodissa. Vuodesta 2003 lähtien hän on toiminut alueellisena kennelneuvojana luoteis-Tsekeissä, syyskuussa 2006 hänet valittiin yhdistyksen julkaisutoimikuntaan ja on vastuussa yhdistyksen kotisivuista. Julkaisutoimikunta on myös vastuussa yhdistyksen uutiskirjeestä, jossa esitellään hänen kuviaan näyttelyistä ja jalostustarkastuksista. Rottakoirien valokuvaaminen niiden kasvattamisen lisäksi on yksi vaativimmista harrastuksista. Kennel Dar Minulosti on rekisteröity vuonna 1998, jolloin hän osti tsekinpaimenkoira nartun. Ensimmäinen rekisteröity rottakoira ja kantanarttu saapui perheenjäseneksi toukokuussa 1999. Hänen ensimmäinen poikansa Atýsek, syntyi marraskuussa 2000. Siitä tuli kuuluisa kun siitä tuli Champion of Champion vuonna 2004, ollen samalla ainoa rottakoira joka on voittanut Club Winner tittelin kolme kertaa putkeen. Atýsek on osoittautunut myös hyvin menestyksekkääksi jalostuskoiraksi. Sitä seurasi 7 onnistunutta pentuetta.

Kuinka monta rottakoira on tällä hetkellä? Ja onko nähtävillä julkista kiinnostusta rotua kohtaan?

Vuodesta 1982, jolloin ensimmäinen puhdasrotuinen rottakoira pentue rekisteröitiin, on syntynyt yli 2500 rottakoira. Rekisteröimme vuosittain alle 200 rekisteröityä pentua, joista osa on syntynyt kaukana maailmalla, esimerkiksi Japanissa. Ei ole liioittelua, että julkinen kiinnostus rotua kohtaan on valtavaa, pennun varaaminen etukäteen kannattaa. Yleensä prahanrottakoira pennusta haaveilevat odottavat yli vuoden, mutta joskus joku saattaa olla onnekas. Ulkomainen kiinnostus rotua kohtaan on kasvanut, mutta valitettavasti vientipennut ovat pois tsekkiläisestä kasvatuksista.

Sinulla on ollut rottakoiria vuosia. Mihin sudenkuoppiin kasvattajan täytyy varautua? Mihin tulee kiinnittää huomiota?

Prahamrottakoira on pienikokoinen rotu, joten on välttämätöntä varautua mahdollisiin ongelmiin synnytyksen aikana. Järkevät kasvattajat suosivat säkäkorkeudeltaan korkeampia narttuja, jolloin pentueet ovat suurempia eivätkä synnytykset ole niin vaikeita. En ymmärrä miksi jotkut ”kasvattajat” haikailevat pienimpien narttujen, n. 1.5 kg perään. Ne ovat niin pieniä, että en ottaisi riskiä astuttaa narttua. Pentueessa on keskimäärin 2-3, yhden pennun pentue on yleinen, mutta riski keisarileikkaukseen kasvaa. Toisaalta kasvattajan iloksi syntyy välillä 5-6 pennun pentueita! Ei minun rottakoirissani, mutta vaikei oma

Plemena Psů 2/07 s. 52-55

Käännetty suomeksi 26.02.2020

narttuni ole isokokoisin, synnytti se 4 pentua alle kolmessa tunnissa. Myönnän, että minulle se oli iso ja mukava yllätys! Rottakoirat ovat yleensä erinomaisia emoja ja niiltä tulee paljon maitoa.

Millaisia rottakoirat ovat verrattuna muihin pienempiin rotuihin? Mitkä ovat rodun hyviä ja huonoja puolia?

Suuri etu on niiden kompakti koko – suurempia koiria ei välttämättä huolita julkisiin kulkuneuvoihin yhtä mielellään, kuin pieniä rottakoiria. Kuten muutkin pienet rodut, niillä esiintyy patellaluksaatiota eli polviensijoiltaan menoa. Ei ole ainoastaan minun vastuullani kannustaa välttämättömiin terveystutkimuksiin. Tähän mennessä on ollut vain muutamia yksittäisiä vapaaehtoisia omistajia. Tarkoituksena ei ole kokonaan hylätä jalostuksesta muuten laadukkaita yksilöitä, mutta meidän tulee välttää kahden ominaisuuden tuplaamista narttujen ja urosten osalta. Tämä on erityisen tärkeää tietoa kasvattajille, jotka miettivät astuttaa vai jättää astuttamatta narttu, jolla on suurempi kuin yhden asteen luksaatio, joka iän myötä voi huonontua. Lisäksi tämä on perinnöllinen vaiva. Valitettavasti aika ajoin syntyy yksilöitä, joilla on aukile. Rodun haittana on henkilöiden väliset katkeruudet, joihin voidaan osittain puuttua käytöstapoja opettamalla. Rodun vaarana on, että rottakoirat puolustavat rohkeasti omistajaansa, mutta muut eivät pelkää tai tottele sitä. Tärkeitä mottoja ovat ”yhteistyö on voimaa” ja ”mitä ei näe, täytyy ainakin kuulla”

Kuinka tunnettu rotu on kansainvälisesti?

Kansainväliseen rodun tunnustamiseen pyrittiin ing. Jan Findejsin, rodun perustajan toimesta, hän hyvästeli meidät elokuussa 2006. Nykyinen yhdistyksen hallitus ajaa samaa asiaa, mutta FCI ei ole kovin kiinnostunut uusista roduista. Herää kysymys siitä, minkä tien Venäjä valitsee venäjätöy rodun kanssa.

Rotutyypillinen luonne

Kamila Buresová on kasvattanut prahanrottakoiria vuodesta 1999. Se ei vaikuta pitkältä ajalta, mutta ottaen huomioon, että prahanrottakoiran järjestäytynyt kasvattaminen on varsin nuorta, on hän yksi kokeneimmista kasvattajista.

Mistä asioista haluaisit varoittaa pentuja ja niiden uusia omistajia?

Eryteisesti pitää varoa huijareita, tehtailijoita ja mukakasvattajia, jotka myyvät rottakoirina mitä tahansa. Kokematon kotiehdokas ei pentua hankkiessaan tiedä mitä on hankkimassa, eikä osaa ihmetellä, vaikka silmien edessä olisi kääpiöpinserin tai sekaroituisen koiran pentu. Suosittelen hankkimaan rekisteröidyn pennun, mutta on silti välttämätöntä ottaa huomioon, että rotu vielä kehittyy, eikä kukaan kasvattaja voi luvata pienestä pennusta kasvavan tulevaisuuden valioyksilöä. Osa omistajista virheellisesti luulee, että vähentämällä ruuan määrää, rottakoira ei kasva. Rottakoirat saavuttavat lopullisen kokonsa 5 kuukauden ikään mennessä, jolloin moni aloittelija kauhistuu ja vähentää ruuan määrää. Valitettavasti koira kasvaa sen kokoiseksi, kuin sen geenit määrittävät, sen jalat kapenevat, rintakehästä tulee kapea ja kevyt, ja luut töröttävät ihon läpi joka puolelta. Pentu on silloin surkean näköinen ja sairastuessaan ilman vararasvakerrosta sillä ei ole mitään, mistä ottaa pois. Tärkeintä on antaa pennulle aikaa kasvaa, koska se luo pennulle terveet lähtökohdat elämään.

Ovatko rottakoirat todella niin hauraita ja haavoittuvia miltä ne näyttävät?

Rottakoira on pieni rotu ja tapaturma käy valitettavan helposti... Yleisimpiä ovat murtumat, koira putoaa korkealta – eläväinen koira rimpuilee ja tipahtaa sylistä. Ovien, autojen ja isojen koirien kanssa pitää olla

https://www.dog.cz/files/obsahy/2007/02/SP_2007_02_19.pdf

Plemena Psů 2/07 s. 52-55

Käännetty suomeksi 26.02.2020

varovainen. Rottakoirat ovat rohkeita taistelijoita ja eivät hahmota riskejä isompien koiria kohdatessaan. Yritän aina kuvainnollisesti puhuen olla ”askeleen edellä koira”. Tässä yhteydessä on välttämätöntä varoittaa, että koira ei ole lapsen lelu, ja rottakoirien kohdalla tätä asiaa tulee korostaa erityisesti. Pienten lasten tulisi olla erittäin varovaisia rottakoirien kanssa.

Mikä mielestäsi rottakoirissa on kaikista kiehtovinta?

Ne ovat kuin höyrylaivoja. Vaikka ne ovat pieniä, ne ovat uskomattomia koiraystäviä. Niiden elinvoima ja loppumaton rotutyypillinen temperamentti.

Haastateltava: Kamila Burešova, Dar Minulosti; haastattelija Lea Smrčková